

Ященко О.М.

бакалавр,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ОФІЦІЙНО-ДІЛОВА КОРЕСПОНДЕНЦІЯ В ПЕРЕКЛАДАЦЬКОМУ АСПЕКТІ (НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЛИСТІВ)

У тезах розглядаються характерні ознаки офіційно-ділової кореспонденції в німецькій та українській мовах. Увагу зосереджено на прийомах, які застосовуються під час перекладу текстів офіційно-ділової кореспонденції.

Дослідження ґрунтується на працях мовознавців, які розглядали поняття офіційно-ділового дискурсу, його реалізацію в листах і займалися аналізом перекладацьких прийомів і технік, зокрема – трансформацій у перекладі: Л.С. Бархударов, Т.Р. Кияк, Л.К. Латишев, В.І. Карабан, О.Л. Семенов, В.Н. Комісаров, С.Є. Максимов, М. Шрайбер та інші.

Жанр «офіційно-діловий лист» є різновидом офіційно-ділової документації у вигляді текстового повідомлення, яке має відповідати чинним вимогам офіційно-ділового стилю та діючим нормам щодо оформлення. Правила оформлення офіційно-ділової документації в Німеччині визначає стандарт DIN 5008, а в Україні – Державна уніфікована система документації.

Листуванню в кожній країні притаманні свої особливості та характерні ознаки. Спільними як для німецькомовної, так і для україномовної ділової кореспонденції є композиційна структура, до якої належать такі інформаційні блоки: реквізити (дані про адресанта і адресата, тема тощо), формули привітання, вступні речення, основний текст листа, завершальні речення та формули прощання [2; 3].

До основних труднощів під час перекладу німецькомовної ділової кореспонденції українською мовою належать:

- лексичні:
 - переклад композит (складних іменників, утворених методом злиття основ);
 - відсутність лексичної одиниці у мові перекладу;

– заміна лексичних одиниць навіть за умови існування їх еквівалентів у мові перекладу (у випадку перекладу сталих виразів і кліше);

- граматичні:

– розбіжності або лише часткове співпадіння у наборі граматичних категорій і форм (наприклад, наявність артиклів у німецькій мові, які відсутні в українській);

– нормативні відхилення в мовах тексту оригіналу та тексту перекладу;

– відмінний спосіб сполучення слів;

– відмінний порядок розташування членів речення;

– різна частотність вживання тих чи інших граматичних конструкцій [1].

Як бачимо, головним чином перекладач стикається з розбіжностями в лексичному складі двох мов та їхніми граматичними відмінностями (в основному – через неспівпадіння граматичних категорій).

За змістом текст офіційно-ділового листа має відповідати таким вимогам, як: чіткість структури, логічний виклад інформації, однозначність, лаконічність, переважання простих конструкцій, наявність етикетних форм, емоційно-нейтральна лексика та об'єктивність.

В аспекті дослідження особливостей перекладу складових «тіла листа» доречним є розгляд основних груп перекладацьких прийомів: лексичних, граматичних і семантичних. Наведемо їхню класифікацію за М. Шрайбером:

- лексичні:

– лексичне запозичення (запозичення лексеми з вихідної мови у мову перекладу);

– лексична заміна (заміна лексичного елементу вихідної мови еквівалентним елементом у мові перекладу);

– лексична зміна структури;

- граматичні:

– дослівний переклад (збереження кількості лексем, частин мови, порядку слів);

– перmutація (зміна порядку слів);

– розширення або звуження (збільшення або зменшення кількості слів);

– внутрішньокатегоріальна заміна (заміна граматичної функції частини мови);

– транспозиція (заміна частини мови);

– трансформація (заміна синтаксичної конструкції);

- семантичні:

- семантичне запозичення (надання виразу в мові перекладу значення, притаманного виразу вихідної мови);
- модуляція (заміна слова або словосполучення вихідної мови мовою перекладу, значення якого логічно витікає із значення вихідної лексики. Наприклад, предмет замінюється описом його функції);
- експлікація або імплікація (розширення або звуження значення лексики) [4, с. 152].

Як бачимо, в цій класифікації найбільш розгорнуто представлені *граматичні* прийоми перекладу. Але на практиці рідко можна зустріти окремий прийом у «чистому» вигляді. Зазвичай перекладач має справу з парами прийомів. Таким чином, одне речення може бути перекладено із застосування двох або більше прийомів перекладу з різних груп.

Для наочності використання прийомів перекладу на практиці розглянемо декілька прикладів. Етикетну форму привітання «*Liebe Kolleginnen, Liebe Kollegen*» було перекладено як «*Дорогі колеги*» [5], тобто із застосуванням прийому генералізації, який можна віднести до семантичної групи перекладацьких прийомів. Найбільш уживана завершальна формула листа в німецькій мові «*Mit besten Grüßen*» відповідає сталій формі в українській мові «*З найкращими побажаннями*» [5]. У цьому прикладі вираз було перекладено за допомогою лексичної заміни.

В українській мові часто вилучається особовий займенник «ми» який завжди вживається в німецькій мові у зв'язку з експліцитним представленням інформації. Наприклад, *Wir hoffen* – *Сподіваємось*, *Wir bieten* – *Пропонуємо* [5]. Імена, прізвища та власні назви міст і вулиць відтворюються в тексті перекладу за допомогою прийому лексичного запозичення (наприклад, *Walter Degen* – *Вальтер Деген*, *wul. Lavrska* – *вул. Лаврська*) [5]. Зазвичай для реалізації цього прийому в німецько-українському напрямі перекладу використовується транскрипція (в тому числі практична транскрипція), рідше – транслітерація або калькування. Під час перекладу спостерігається зміна порядку розташування членів речення, особливо – обставин місця і часу. Часто обставина часу взагалі вилучається. Наприклад, «*heute wollen wir Sie auf zwei Angebote hinweisen*» перекладено із вилученням обставини часу і займенника «ми» – «*Хочемо звернути Вашу увагу на нові пропозиції*» [5].

Також характерною особливістю перекладу є застосування граматичного прийому перерозподілу речень (напр., членування

складних речень на прості з метою полегшення сприйняття змісту). Наприклад, складне речення *«wieder geht ein Jahr zu Ende, ein ereignisreiches Jahr mit vielen interessanten Projekten, spannenden Begegnungen und neuen Impulsen.»* було поділено на 2 простих: *«знову минає рік. Він був насичений подіями, багатьма цікавими проектами, захопливими зустрічами та новими зачинами»* [5].

Задля збереження комунікативної настанови тексту оригіналу перекладач також може вдатися до семантичних прийомів експлікації або модуляції. Наприклад, німецькомовний заклик *«Ergreifen Sie Ihre Chance!»* перекладено українською мовою як *«Не пропустіть свій шанс!»* [5] із використанням антонімічного перекладу, який є перекладацькою технікою в межах прийому модуляції.

Якщо в тексті оригіналу було вилучено «очевидну» інформацію, під час перекладу її необхідно роз'яснити шляхом додавання допоміжних лексем або речень. Наприклад, *«Pässe können weiterhin auch ohne Termin beantragt werden»* перекладено із додаванням уточнюючих *«Заяву на отримання німецького паспорту можна подавати надалі також і без дати співбесіди»* [5].

Тож можна дійти висновків, що переклад офіційно-ділової кореспонденції вимагає від перекладача не лише фахових знань, а ще й обізнаності в державних стандартах оформлення документації відповідної країни та їхніх мовних нормах. Для досягнення адекватності перекладу слід застосовувати різні перекладацькі прийоми. Найпоширенішими із них є лексичні, семантичні та граматичні. Їх вибір залежить від роду проблеми, із якою зустрівся перекладач, наприклад, відмінність у лексичному складі або неспівпадіння граматичних конструкцій тощо. Слід пам'ятати, що переклад не обмежується вибором одного або декількох прийомів, а залежить від контексту і ситуації.

Список використаних джерел:

1. Бархударов Л.С. Язык и перевод. Вопросы общей и частной теории перевода. Москва : Международные отношения, 1975. 324 с.
2. Шевчук С.В. Українське ділове мовлення : навчальний посібник. 6-те вид., випр. і допов. Київ : Алерта, 2008. 448 с.
3. DIN 5008 Vorlage: Schritt für Schritt eigene Briefe formatieren. URL: <https://www.deutschepost.de/de/b/briefvorlagen/normbrief-din-5008-vorlage.html> (дата звернення: 22.05.2020).

4. Snell-Hornby M. Handbuch Translation / Mary Snell-Hornby, Hans G. Hönl / Paul Kußmaul, Peter A. Schmitt (Hrsg.). Zweite, verbesserte Auflage. Tübingen: Stauffenburg, 2006. 436 s.

Джерела ілюстративного матеріалу:

5. Infobrief Bildungskoooperation Deutsch 16/2018 // Офіційний сайт Гете Інституту в Україні. URL: <http://www.goethe.de/ins/ua/uk/kie.html> (дата звернення: 22.05.2020).